

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет
Центр заочної дистанційної та вечірньої форм навчання
Кафедра журналістики та філології

«До захисту допущено»
Завідувач кафедри
Володимир САДІВНИЧИЙ
_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 061 Журналістика
освітньо-професійної програми Журналістика
на тему:

**УКРАЇНЦІ ЗА КОРДОНОМ: ДОБІРКА АВТОРСЬКИХ
ЖУРНАЛІСТСЬКИХ МАТЕРІАЛІВ**

Ukrainians abroad: a multimedia project

Здобувачки групи ЖТд-01с

Майсурадзе Аліни Валеріївни

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Аліна МАЙСУРАДЗЕ

Керівник: доктор філологічних наук, професор Ірина ЖИЛЕНКО _____

Співкерівник: головний редактор газети «Сумщина 21: факти, події, люди»
Ірина ПАНАСЕНКО _____

АНОТАЦІЯ

Майсурадзе А. В. Українці за кордоном: добірка авторських журналістських матеріалів: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавр; спец. : 061 – журналістика / А. В. Майсурадзе; наук. керівник І. Р. Жиленко. Суми : СумДУ, 2024. 39 с.

Робота зі створення авторської добірки має творчий характер та базується на зібраних життєвих історіях українських емігрантів, які виїхали за кордон. Це дає можливість глибше дослідити проблеми та виклики, з якими стикаються українці в новому середовищі та прийти до певних висновків.

Основною метою кваліфікаційної роботи є демонстрація на прикладі зібраних історій, реалій життя за кордоном, розвінчання поширених стереотипів та побудова справжньої картини життя поза Україною.

Авторська добірка має на меті показати соціальні та культурні виклики, з якими зіткнулися українці у країнах Європи. Основу роботи складають розповіді українців, які покинули свої домівки під час повномасштабного вторгнення і опинилися у Чехії, Німеччині, Франції й Швейцарії. Важливою складовою роботи є історії українських емігрантів, завдяки яким маємо можливість глибше дізнатися про їхню адаптацію до нових умов, проблем, які постали перед ними під час приїзду, та їхній психологічний стан.

Авторська добірка надає можливість читачам поглибити свої знання у сфері еміграції, краще зрозуміти значення виразу «бути емігрантом в чужій країні» та ролі журналістики у висвітленні таких історій. Вона буде корисною для студентів, науковців та журналістів – усіх, хто цікавиться темою еміграції та задається питанням «як живуть українці за кордоном».

Кваліфікаційна робота складається з двох розділів, вступу, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 39 сторінок.

Ключові слова: українці, авторська добірка, медіа, еміграція, міграція, життя за кордоном.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	6
1. Теоретичні основи еміграції	
1.1. Міграція в сучасному світі: види та функції.....	6
1.2. Еміграція українців за кордон: від перших хвиль до сучасності.....	11
2. Специфіка виконаної роботи	15
2.1. Авторська ідея.....	15
2.2. Інформаційний привід.....	16
2.3. Цільова аудиторія.....	17
2.4. Технічна характеристика обсягу.....	17
2.5. Прогнозовані результати втілення інформаційного продукту.....	18
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	19
РОЗДІЛ II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ	22
ЧЕХІЯ: «Два роки тому я мігрувала до Чехії, тому розповім вам свою історію...».....	22
НІМЕЧЧИНА: «По зеленому коридору нам вдалося виїхати з міста Суми: мама, брат і я».....	27
ФРАНЦІЯ: «Нас прихистила моя подруга, у якої ми жили декілька тижнів».....	32
ШВЕЙЦАРІЯ: «Ми жили в Макіївці, поки наш дім не забрала війна».....	35
ВИСНОВКИ	38

ВСТУП

Обґрунтування теми. Міграція існує вже багато років і являє собою складне соціальне явище, яке характеризується значними відмінностями і видами. Незалежно від свого конкретного призначення, вона відіграє певну роль у суспільному житті. Медіа є важливим засобом побудови та поширення інформації, а отже мають великий вплив на формування загальної думки про мігрантів та еміграцію українців. Незважаючи на висвітлення ними міграційних проблем в Україні, міграції приділяється недостатня увага як загалом у суспільстві, так і в медійному просторі.

Протягом багатьох століть мільйони українців мігрували за кордон у пошуках кращого життя або просто нових можливостей. Еміграція в наш час у всіх своїх формах стала важливим аспектом для української історії, а її вплив відбився на культурній спадщині нашої країни, її політичних рухах і соціальних явищах.

Початок і подальший розвиток повномасштабної війни в Україні стали причиною того, що багато українців були змушені покинути свої домівки чи задуматися про це, страждаючи від постійних авіаційних нальотів чи періодичних обстрілів своїх міст. З давніх часів мешканці України шукали кращої долі за межами Батьківщини, а з початком війни в 2014 році переважна частина з них мігрувала з окупованих територій в інші місця. Але початок повномасштабної війни у 2022 році в Україні змусив мільйони людей покинути свої домівки та шукати кращої долі в країнах Європи, що спричинило нову хвилю великої еміграції населення.

За даними ООН, з початку повномасштабного вторгнення третина населення країни, а саме понад 14 млн українців покинули свої домівки. Близько 6,5 млн з них знайшли притулок в інших країнах як біженці, а приблизно 3,7 млн мають статус переміщених осіб у межах України. Приблизно 2,5 млн українців повернулися додому, але 4 млн досі проживають на території інших країн, маючи тимчасовий захист («Голос Америки», 22.02.2024).

Авторський задум роботи полягає в тому, аби показати реалії життя українських біженців за кордоном, висвітлити їхній психологічний стан, безліч проблем, які постають перед нашими співвітчизниками. Таким чином, наша робота

дасть можливість розвінчати деякі поширені стереотипи про життя поза Україною.

Для роботи над авторською добіркою ми зібрали декілька історій українців, які виїхали за кордон у різні країни й без красивих слів та рожевих окулярів поділилися з нами своїми труднощами, з якими вони зіткнулися за понад два роки вимушеного переїзду. Життя поза межами батьківщини не є чимось легким та типовим, людина приїжджає в чужу країну абсолютно не знаючи нічого: ні мови, ні культури, ні законів. У людини немає знайомих, до яких вона могла б звернутися по допомогу, ні свого даху над головою, ні сімейного лікаря та роботи. Приїжджаючи, вона потрапляє в абсолютно новий соціум та проходить усі психологічні стадії прийняття цієї країни: від повного задоволення від життя до ненависті та депресії, а потім прийняття.

Актуальність. Актуальність бакалаврської роботи у тому, щоб донести правду про реалії життя багатьох людей, змушених покинути рідний дім, адже у багатьох складається хибне уявлення про життя за кордоном.

Метою кваліфікаційної роботи є створення авторської добірки про історії життя українців за кордоном у країнах Західної Європи – Чехії, Німеччині, Франції й Швейцарії – та соціальні й культурні виклики, які чатують на українців.

Завдання полягає в дослідженні історій життя українців, які виїхали за кордон у зв'язку з повномасштабним вторгненням.

Практичне значення. Бакалаврська робота буде корисною для студентів, науковців та журналістів – усіх, хто цікавиться темою еміграції та задається питанням, як живуть українці за кордоном. Авторська добірка дасть можливість читачам поглибити свої знання у сфері еміграції, краще зрозуміти значення виразу «бути емігрантом у чужій країні» та ролі журналістики у висвітленні таких історій.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, пояснювальної записки, висновків, списку використаних джерел та творчого проєкту в текстовому форматі. Загальний обсяг – 39 сторінок.

I. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1. Теоретичні основи еміграції

1.1. Міграція в сучасному світі: види та функції

Міграція – це явище, коли люди покидають власну країну та переїзять до іншої через кордони однієї чи кількох держав. У кінці XIX ст. поняття «міграція» одним з перших увів Е. Равенштейн (1834–1913), який проаналізував міграційні процеси до Лондона та інших міст і визначив 10 загальних правил, що характеризують майже всі випадки міграції. Він сформулював «закони міграції населення», які полягали у тому, що основна причина міграції населення – кращі економічні умови в іншій місцевості, ніж у тій, де проживає людина [18]. Незважаючи на те, що деякі з його правил не дотримуються, все ж учені апелюють саме до його постулатів.

Головна специфіка міграції – намір індивіда змінити місце проживання, влаштуватися на новому місці. Ключовим для розуміння сутності міграції є поняття рідного дому як оселі, яка має відбиток індивідуальності свого мешканця [17]. Міграційна політика багатьох промислово розвинених країн базується на принципі заохочення та залучення інтелектуальних мігрантів.

Сучасна журналістика вбудована в етнокультурні процеси, процеси міграції і відповідно є важливим інструментом реалізації міграційної та інформаційної політики. До механізмів міграції інформаційно-комунікативної природи відносяться: соціалізація, адаптація, глобалізація а також механізми інформаційної та етнічної толерантності. У наш час від медіа залежить, як вони представляють інформацію про міграцію українців. Наприклад, позитивні висвітлення історій створять сприятливе враження про життя за кордоном, і більшість людей наважиться на еміграцію. І навпаки, якщо масмедіа будуть висвітлювати тільки негативні аспекти життя за кордоном, то поїхати в іншу країну наважиться набагато менше людей.

На основі дослідження, яке було проведене Інститутом масової інформації в співпраці з Міжнародною організацією з міграції, та Агентством ООН з питань міграції, можемо сказати, що українські ЗМІ переважно висвітлюють негативні

наслідки міграції. Наприклад:

- У медіа національного та регіонального рівня нейтральними й збалансованими були лише 62% повідомлень про мігрантів.
- 29% повідомлень про мігрантів у медіа національного рівня і 35% повідомлень у регіональних медіа мали негативне забарвлення.
- Позитивними були 9% повідомлень у національних медіа і лише 3% в регіональних.

Що стосується регіонів України, найзбалансованіше тематику міграції висвітлювали медіа Чернівецької області (83% всіх тематичних згадок у місцевих медіа були збалансованими). Найбільше негативу щодо мігрантів та іноземців зафіксовано в медіа Дніпра (71%, переважно кримінальні новини про злочинців). Найбільше позитиву – в медіа Тернополя і Одеси (по 12%, новини про культуру, поради для заробітчанин і навіть історії успіху) [4].

За спостереженнями В. Іванова, під час дослідження в галузі ефективності масової комунікації (ЕМК) вчені з університету штату Нью-Йорк Р. Лієберт і Н. Шварцберг дали узагальнені характеристики можливостей впливу телебачення. Зокрема, ті, хто проводить більше часу біля телевізора, більше вірить у соціальні та культурні стереотипи, які пропагує телебачення. Вивчення ефективності певних кампаній, які проводилися масмедіа – зокрема, з приводу методів планування родини, використання нових ліків, боротьби із забрудненням навколишнього середовища – підтвердило їхній вплив на споживачів інформації (виняток складає кампанія з боротьби з курінням, яка не досягла значних успіхів) [11].

Що стосується трактування міграції вітчизняними вченими, то дослідник О. Хомра зазначає, що міграція населення розуміється як «переміщення територіального населення зі зміною місця проживання». Для ідеальної класифікації науковець поділяє поняття міграції на три групи. Ось їхні визначення:

1. Поняття міграції прирівнюється до поняття мобільності, тобто: «переміщення населення по території країни, а в більш широкому значенні слова вона являє собою галузевий, територіальний, професійний та соціальний перерозподіл».
2. До другої групи автор відносить інтерпретацію, яка визначає міграцію як

сукупність механічних, професійних і виробничих переміщень. Тобто: «міграція населення – це будь-яке територіальне переміщення людей, пов'язане зі зміною пункту трудової діяльності, виду трудової діяльності та галузі докладання праці».

3. До останньої групи належать визначення, які під міграцією розуміють будь-які просторові переміщення [13].

Дещо ширше визначення міграції пропонує В. Шелюк: «Міграція – це поняття, яке відображає соціально-економічні і демографічні процеси, сукупність переміщень, які здійснюються людьми між країнами, регіонами однієї країни, різного виду поселеннями та інші види переміщень» А. Сова подає таке визначення: «Стосовно населення термін «міграція» відповідає будь-якому переміщенню досить великої кількості людей, за винятком пересування військових частин» [13].

Міграція – це широке поняття, а тому в залежності від сторони переїзду, вона поділяється на імміграцію, еміграцію та рееміграцію. Імміграція – це явище, зумовлене економічними або політичними причинами, при якому людина в'їжджає на територію іншої країни на довгострокове перебування або постійне проживання. Еміграція – вимушена чи добровільна зміна місця проживання окремих груп людей – означає, що людина покидає свою домівку та переїздить в іншу країну. Для прояснення різниці між іммігрантом та емігрантом є наступний приклад: українці, які покинули свої домівки у зв'язку з війною, для інших країн вважаються як мігранти, але зі сторони України вони емігранти. Різниця між цими двома поняттями також полягає в назві. Еміграція походить від латинського слова «emigro» – переселятися, а міграція, відповідно, заснована на латинському дієслові протилежного значення «immigration» – оселятися. Сучасні масштаби міграційних рухів в Україні характеризуються досить високим рівнем внутрішньої та зовнішньої міграції.

Щодо рееміграції, то це поєднання явищ міграції та еміграції, яке полягає у поверненні мігранта до країни, з якої він спочатку виїхав. Це відбувається, якщо країна, з якої спочатку виїхав мігрант, змінює свою політичну, релігійну чи економічну обставини, через які мігрант залишив країну. Ми можемо простежити це явище наприклад, коли люди покинули свої домівки під час окупації їхнього міста, та повернулися додому коли їх населений пункт був звільнений. Якщо згадати про

реєміграцію першої третини ХХ ст., то долі усіх письменників, хто став реємігрантом – Микола Вороний, Клим Поліщук, Галина Орлівна, Михайло Грушевський та ін. – «склалися по-різному, але часто шляхи виявилися схожими: одні сліпо вірили, тому погодилися служити комуністичному режимові, інші змогли пристосуватися до нього, але більшість отримали клеймо «буржуазного письменника», тому були морально або фізично знищені» [10, с. 114].

Міграцію можна поділити на три основні типи: добровільну, циклічну та вимушену. Добровільною називають міграцію, при якій людина сама приймає рішення про переїзд. Примусовою ж є міграція, коли людина позбавлена права вибору і змушена мігрувати. Циклічна (трудова) міграція – це переміщення працездатного населення, пов'язане з пошуком роботи на певний час з поверненням на попереднє місце проживання (наприклад, сезонні роботи) [12]. Український учений С. Б. Чехович визначає трудову міграцію як один з видів міграції, що здійснюється окремими особами з метою пошуку постійної або тимчасової роботи.

Вимушена міграція призвела до появи феномену внутрішньо переміщених осіб. За законом України, внутрішньо переміщеною особою є людина, яка покинула своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [15].

У регіональних медіа вкрай мало матеріалів (1-5%), що висвітлюють проблему внутрішньо переміщених осіб, про це свідчать дані моніторингу, які озвучила директорка Інституту демократії імені Пилипа Орлика С. Єременко. Вона підкреслила, що навіть у цих нечисельних публікаціях внутрішньо переміщені особи часто постають у не найкращому світлі. А самі переселенці жаліються, що їх завжди зображують як прохачів із простягнутою рукою. Голова правління ГО «Центр інформації про права людини» Т. Печончик, додала, що для українських журналістів має бути більше освітніх заходів про те, як правильно висвітлювати тему вимушених переселенців, і додала, що ЗМІ повинні приділяти більше уваги тому, як держава дискримінує іммігрантів [1]. Відповідно до характеру переміщення, для такої особи вживають різні назви.

1. Біженець – це особа, яка перебуває за межами своєї країни і має законний страх переслідування через расову, релігійну або з причин національності або через приналежність до певного соціального класу чи становища певні політичні погляди. З причин, зазначених вище, така особа відмовляється або не може прийняти захист від своєї країни. Синдром біженця відрізняється від міграційної травми тим, що в першому випадку до міграції можна і варто готуватися. У другому випадку люди приймають рішення про міграцію дуже швидко, оскільки їхньому життю безпосередньо загрожує небезпека [3].

2. Шукач притулку – це особи, які звернулися по надання притулку, але їхнє звернення ще не розглянули [6]. Тобто це люди, котрим ще не надали статусу біженця. У цьому випадку особа повинна пройти так звану процедуру надання притулку, в якому перевіряється, чи відповідає їхня ситуація вимогам Женевські конвенції. Якщо умови для визнання притулку виконуються, така особа стає шукачем притулку - тобто визнаний біженцем.

3. Нелегальний мігрант – це особа, яка перебуває в країні призначення без належних документів. Перебування мігранта на території країни призначення також стає нелегальним після його дійсний дозвіл на проживання на даній території закінчується – наприклад, закінчується термін дії візи мігранта.

Важливою частиною визначення міграції є пояснення різних форм міграції та їх характеристика. Типологія міграції за кількістю мігрантів, які прямують до країн призначення, має багато різних поділів, оскільки явище міграції дуже поширене. Отже, виділяють такі форми міграції:

– індивідуальна міграція – це випадок, коли мігрант прямує до країни призначення, він не являється частиною міграційної хвилі певного регіону, будь-яким чином і ким спричинена. Ця форма міграції характеризується насамперед свободою волі оскільки такі мігранти не піддаються емоційному впливу. Зазвичай рішення про переїзд приймає мігрант безпосередньо до конкретної країни та міста;

– масова міграція характеризується великою кількістю мігрантів за короткий проміжок часу в період з одного чи кількох схожих регіонів. Мігранти часто не знають, куди вони хочуть їхати або що будуть робити в цій країні. Держава, в яку

відбувається масова міграція, надає притулок великій кількості осіб. Якщо економіка цієї країни дестабілізується, у країні можуть початися бунти серед населення проти біженців. Мігранти також визначаються одними із суб'єктів міграційного права, у зв'язку із цим доцільним видається аналіз теоретичних розробок у цій сфері [14].

Слід також згадати про негативні наслідки міграції. Одним і них є втрата країною освічених людей. Цей термін характерний при переміщенні більшої кількості осіб з професійними навичками та знаннями з однієї країни в іншу з метою пошуку сприятливіших умов проживання та кар'єрного росту. Один з варіантів у цьому випадку може, до прикладу, бути після закінчення навчання за кордоном, коли людина більше не хоче повертатися додому, вона знайде роботу там і залишиться в цій країні. Найбільша проблема в цьому прикладі виникає у бідних країнах, звідки освічені люди виїжджають у більш розвинені країни.

Одним із найсерйозніших наслідків міжнародної міграції є зростання злочинності, яку здебільшого вважають результатом нелегальної міграції. Найпоширенішими злочинами, які призводять до міграції, є торгівля наркотиками, зброєю або людьми, а також інша злочинна діяльність.

Отже, в наш час журналістика відіграє ключову роль в формуванні думки про міграційні процеси. А міграція в свою чергу являє собою важливий феномен в житті кожного з нас. Вона є невід'ємною частиною нашого світу, впливаючи на економіку, культуру та політичну стабільність кожної країни світу.

1.1. Еміграція українців за кордоном: від перших хвиль до сучасності

Міграційні рухи є реакцією населення на зміни в політичному, соціальному та економічному житті будь-якого суспільства. Поява, поширення та обсяг таких явищ свідчать про стабільність або, навпаки, нестабільність політичного та економічного розвитку в державі [8].

Видатні діячі України виявляли великий інтерес до питання імміграції та долі мігрантів на території інших країн. Наприклад, Іван Франко негативно ставився до трудової міграції. Він вважав, що люди повинні об'єднатися з метою боротьби за

хороші умови життя в Україні. За весь період української історії учені виокремлюють 5 хвиль еміграції українців:

Перша хвиля міграції припадає на кінець XIX початок XX століття, а саме на 1861–1914 рр. Переважну більшість становили вихідці з Галичини, Буковини та Закарпаття – земель, що входили до складу Австро-Угорської імперії [19]. Більшість українців не влаштовувала тодішня влада та утиски від Російської та Австро-Угорської імперії, тому люди мігрували до інших країн – Австралії, Канади та США. Більшість з них залишилися проживати на території цих держав і дотепер, а тому саме в цих країнах діє потужна українська діаспора. У першу хвилю мігрувало близько 180 тис. українців. Важливу роль у збереженні самобутності українців першої хвилі еміграції відіграла активна політична еміграція. Яскравим її представником був полтавець Павло Крат, який вирішив втекти від царського режиму до Канади в 1907 р. і зробив великий внесок у розвиток стосунків українців у Канаді та Україні [7].

Друга хвиля міграції припадає на період після Першої світової війни, а саме 1920–1930 рр. Вона охоплювала період між двома світовими війнами і була зумовлена політичними та соціально-економічними причинами [5; 10]. Під час другої хвилі було створено СРСР. Спроби утворити українську державу придушувалися, тому в Україні було багато людей, які виступали проти радянської влади. Емігрантами в цей період були ті, хто виступив проти Радянського Союзу зі зброєю в руках і виїхав до Польщі, Австралії, Чехії, Німеччини, Канади та багатьох інших країн. Саме за кордоном було простіше створювати українські твори, пісні тощо, оскільки влада не переслідувала за це [20]. Творчість письменників, які опинилися унаслідок Жовтневого перевороту й поразки визвольних змагань поза межами, – це «особлива творча енергетика митців зарубіжжя, яку ті в неймовірно важких умовах акумулювали на чужині» [10, с. 10].

Окремо згадаємо еміграцію українців під час другої хвилі до Канади, адже більшість емігрантів складалася в основному з сільськогосподарських працівників. На це вплинули економічні причини. 31 травня 1923 р. уряд Канади видав постанову, що обмежує наплив нових мігрантів. Водночас йшлося про бажаність переїзду землеробів до Канади. Про надання переваги працівникам у сфері сільського господарства свідчить у своїх спогадах В. Гавриш: «Згодом імміграційний уряд почав

вимагати від іммігрантів, що приїздили до Канади, щоб вони склали депозит. Від родин вимагали депозит у висоті 700–1 500 доларів і зобов'язання осісти на фармах і господарювати... Як іммігранти приїхали до Канади і знайшли фарми, їм гроші повертали, тоді вони користувалися ними, щоб закупити, що було потрібно до фармування» [9].

Наприкінці Другої світової війни розпочинається третя хвиля міграції українців. Більшість емігрантів були з Буковини та Галичини. Після об'єднання українських земель і з входженням західноукраїнських земель до складу Радянського Союзу, багато хто не сприйняв сталінського режиму, тому мусив покинути рідні землі у пошуках кращого життя. У 50–80 рр. ХХ ст. дослідники почали вивчати третю хвилю еміграції українців. В цей час детально було досліджено діяльність українських політичних партій та їх вплив на еміграцію і відношення з урядами зарубіжних країн. Найбільш фундаментальною та ретельною працею була монографія В. Маруняка, у якій незначний за обсягом сюжет був присвячений УВК у 1945–1952 рр. Західна історіографія, аналізуючи долю колабораціоністських збройних формувань після війни, звертала увагу на проблеми репатріації, життя у таборах переміщених осіб, утворення нової хвилі антирадянської еміграції [2]. Упродовж третьої хвилі еміграції до Канади приїхали 37 тис. українських іммігрантів, а у Сполучені Штати Америки – 180 тис. Емігрантів третьої хвилі української імміграції канадський уряд вважав політичними біженцями. Серед них було багато біженців зі Східної України [21].

До четвертої хвилі міграції яку ще називають «заробітчанською», відносять період сучасної України, яка розпочалася в 1990 р. та була до 2016 р. Українців, що виїхали у цей період, називають «трудовами мігрантами». Саме на початку 90-х залишившись без роботи, з України виїжджала велика кількість науковців та дослідників. В. Л. Зливков підкреслює: «Саме тому, що висококваліфікована праця не знаходить реальної підтримки на державному рівні, фахівці прагнуть виїхати за межі України. Це можна б було вважати ознакою відкритого суспільства, яке не забороняє своїм громадянам перетинати кордони. Але коли процес стає масовим, то вже виникає загроза національній безпеці» [16, с.13]. За цей час з України на заробітки

виїхало близько 7 млн осіб, більшість з них вже не повернуться на батьківщину так як знайшли кращу долю за кордоном.

З початком повномасштабної війни в 2022 р. розпочалася п'ята хвиля міграції. Це вперше, коли українці вимушені покидати свої домівки через війну та шукати кращої долі в іншій країні. За даними МЗС, станом на 29 лютого 2024 р. статус тимчасового захисту в Європі мають приблизно 4 млн осіб. Найбільше українських біженців у таких країнах: Німеччина, Польща та Чехія. За даними ООН, за два роки війни третина населення країни, а саме понад 14 млн українців покинули свої домівки. Близько 6,5 млн. з них знайшли прихисток в інших країнах як біженці, прибіл. 3,7 млн мають статус переміщених осіб в межах України («Голос Америки», 22.02.2024).

Отже, починаючи з кінця XIX ст., наша країна пройшла через п'ять хвиль еміграції. Кожен з цих періодів спонукав українців покидати свої домівки та шукати кращого життя на чужині. Але майже всі випадки мають одну причину – репресії та утиски від російської влади. Найчастіше українці виїжджали з Галичини та Буковини у Канаду, Польщу, Німеччину та Чехію.

2. СПЕЦИФІКА ВИКОНАНОЇ РОБОТИ

2.1. Авторська ідея

На фоні великої міграції українців за кордон за останні два роки тема нашого бакалаврського проєкту присвячена історіям українців за кордоном. Ми візьмемо декілька країн: Чехію, Німеччину, Швейцарію та Францію та розкажемо історії життя та складнощів, з якими зіткнулися українці в цих країнах.

Авторська ідея полягає у створенні збірки матеріалів, до якої увійдуть історії українців, які проживають за кордоном. Основна мета роботи – показати справжню картину життя українських емігрантів, труднощі та виклики, з якими кожен з них стикнувся, а також вплив крізь роки на їх сприйняття нової культури та інтеграцію в нове середовище.

Для кожного мігранта відоме таке поняття, як «травма еміграції». Це психологічний стан, з яким людина стикається під час свого переїзду до іншої країни. Це період, коли людина проходить чотири стадії «звикання» до нової країни та культури. Мігрант відчуває пригніченість, постійний стрес, депресію та нерозуміння того, чи правильне рішення він прийняв. Стрес, спричинений вимушеним переїздом, призводить до внутрішнього напруження, яке заважає нормальному контролю, плануванню та вирішенню робочих питань. Постійні сумніви щодо прийнятих рішень, туга за домівкою, почуття провини за безпека, сором за розлуку з родиною – все це циркулює, в результаті чого людина застрягає в стані стресу. Мігранти зіштовхуються з багатьма труднощами при переїзді в інші країни. Їм необхідно розуміти правила і нюанси нового середовища, знаходити житло, роботу і адаптуватися до нового культурного контексту.

Кожен з наших героїв відчув на собі всі етапи прийняття, зіткнувся з поміччю волонтерів в іншій країні, стрес та зрештою адаптувався до нового життя. Ми попросили їх розповісти про шлях своєї адаптації у цих країнах. Запитали у них про головні проблеми, з якими вони зіткнулися, та про кількість допомоги, яку надала вибрана ними країна від час приїзду.

Добірка охоплює різні аспекти життя українців: від особистих психологічних переживань до практичних питань адаптації та побудови життя в новому середовищі.

Кожна історія має індивідуальний характер, але при цьому відображає загальні труднощі та проблеми, які очікують українців за кордоном. Ці історії покликані не тільки інформувати, але і надихати, показуючи читачам приклад вдалої адаптації до нової культури.

Наша добірка має на меті через конкретні долі людей показати, що, почавши своє життя з нуля у новій країні, можна досягти певних перемог.

2.2. Інформаційний привід

Сучасне життя українців дуже змінилося за останні два з половиною роки. Причиною тому стала повномасштабна війна, яка змусила мільйони людей покинути рідні домівки. Інформаційний привід роботи має неабияку актуальність, адже в її основі – еміграція українців за кордон.

У роботі зазначили, що, згідно з даними ООН, за два роки війни понад 14 мільйонів українців покинули свої домівки. Близько 6,5 мільйона з них виїхали за кордон та знайшли прихисток там як біженці, а приблизно 3,7 мільйона мають статус переміщених осіб в межах України.

Ці дані свідчать про те, що тема еміграції є в наш час актуальною, адже кожен третій українець у той чи інший спосіб знайомий з еміграцією. Головними причинами, чому добірка історій українських біженців є актуальною в наш час, є:

1. Підвищення обізнаності та розвінчання стереотипів: багато років серед українців ходить стереотип, що за кордоном живуть легко. Більшість не задумується, що саме переживає людина, потрапивши в чуже середовище, коли вона не знає мови, ні законів, не має власного дому.

2. Аналіз причин та наслідків: перша хвиля еміграції українців почалася з кінця XIX. За цей період багато чого змінилося, але якщо ми уважно поглянемо на причини міграції при кожній хвилі, вони будуть співпадати. У більшості випадків причиною перших трьох хвиль еміграції стали політичні утиски та репресії з боку російської

влади, яка тримала Україну та українців під своїм жорстоким наглядом, і, не маючи бажання терпіти «неволю», більшість українців шукали кращої долі за кордоном.

3. Культурна обізнаність: українців, які покинули свої домівки, мають можливість детально розповісти іноземцям про нашу культуру та навчити їх чомусь новому. І навпаки, повернувшись додому, привезти з собою традиції іншої країни.

2.3. Цільова аудиторія

Цільова аудиторія авторської добірки:

- журналісти, які цікавляться темою еміграції і хочуть дізнатися про життя українців за кордоном;
- студенти, які бажають розширити свої знання у даній галузі;
- дослідники, які досліджують тематику міграції;
- українські біженці, котрі бажають прочитати, як склалося життя інших людей;
- люди, котрі цікавляться поняттям «еміграція».

Загалом наша робота орієнтовна на широке коло читачів, хто цікавиться еміграцією та має на меті покращити свої знання в цій галузі.

2.4. Технічна характеристика обсягу

Обсяг тексту складає 20 342 знаки. До тексту додані фотографії країн, де знаходяться наші героїні. Усього 15 фотографій.

Три історії з чотирьох, а саме: Німеччина, Франція, та Швейцарія – мають пряму мову та розповідь автора від третьої особи. Історія про життя в Чехії написана від першої особи, адже я сама знаходжусь у цій країні вже два роки і розповідаю власну історію.

Усі історії у повному обсязі написані на основі життя реальних людей та мають реалістичні події.

2.6. Прогнозовані результати втілення інформаційного продукту

Після ознайомлення з нашим продуктом читачі зможуть розширити свої знання в області еміграції. Також вивчення історій сприятиме підвищенню обізнаності про проблеми та виклики від час еміграції. Це допоможе зменшити кількість певних стереотипів щодо людей за кордоном.

У наш час дуже важливо підіймати тему еміграції та інтеграції українців, адже кожен має знати певні правила та обов'язки, котрі ставлять країни перед українцями. Тому що у більшості випадків українці, котрі приїжджають за кордон, усього цього не знають, і дуже легко потрапляють у неприємні ситуації.

Авторська добірка може привернути увагу до важливості політичних та соціальних аспектів, котрі пов'язані з еміграцією та можуть вплинути на формування політики та стратегій в ній.

Теоретична та практична частина роботи дає можливість більш детально вивчити еміграцію, дізнатися способи та функції еміграції, прочитати про п'ять хвиль еміграції українців та ознайомитися з історіями людей, котрі, кинувши все, почали своє життя з чистого аркуша в іншій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апостолова Л. Українські журналісти мають позбутися стереотипів щодо внутрішньо переміщених осіб. URL: <https://detector.media/infospace/article/123420/2017-02-22-ukrainski-zhurnalisty-mayut-pozbutysya-stereotypiv-shchodo-vnutrishno-peremishchenykh-osib/>
2. Бондаренко В.Г. “Третя хвиля” української еміграції і вільнокозацький рух у 1945-1952 рр. URL: <file:///C:/Users/Новый/Downloads/1458-Article%20Text-2577-1-10-20210715.pdf>
3. В українців розвинувся синдром біженця: чим він відрізняється від травми еміграції. URL: <https://lite.informator.ua/uk/v-ukrajinciv-rozvinuvsvya-sindrom-bizhencya-chim-vin-vidriznyayetsya-vid-travmi-emigraciji>
4. Висвітлення міграції та мігрантів в українських медіа. Дослідження. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/images/resources/migration_media_narratives_report_2021_ukr.pdf
5. Власенко В.М. Міжвоєнна українська політична еміграція на балканах (до питання про термінологію). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/16436614.pdf>
6. Вплив повномасштабної війни на міграцію українців: як масштаби переміщення оцінюють держава Україна та міжнародні організації. URL: <https://www.oporaua.org/viyna/vpliv-povnomasshtabnoyi-viini-na-migratsiiu-ukrayintsiv-iaak-masshtabi-peremishchennia-otsiniuiut-derzhava-ukrayina-ta-mizhnarodni-organizatsiyi-24523>
7. Грабовський С. Українська діаспора. Подобиці. Історія і Я. №131-132. 2021. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci-istoriya-i-ya/ukrayinskadiaspora>
8. Денисюк П.Д. Основні тенденції міграційних процесів країн Європи. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/79.pdf
9. Дзира О. Друга хвиля еміграції українців до канади: причини, характер і склад URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dzyra_Olesia/Druha_khvyliya_emihratsii_ukrayintsiv_do_Kanady_prychyny_kharakter_i_sklad.pdf
10. Жиленко І. Р. Малі жанри в українській та російській прозі міжвоєнного двадцятиліття: монографія. Суми: СВС Панасенко І.М., 2018. 428 с. URL:

https://www.researchgate.net/publication/349111323_Irina_Zilenko_Mali_zanri_v_ukrain_ski_j_ta_rosijski_j_emigracijnij_prozi_mizvoennogo_dvadcatilitta_komparativnij_diskurs
Monografia Sumi 2018

11. Ковпак В. Підходи до оцінки комунікативної ефективності інформаційно комунікаційної діяльності українців у діаспорі: теоретико-методологічний аспект URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/10244/1/Kovpak.pdf>

12. Міграційні процеси: сутність, причини, види та показники міграції URL: <https://buklib.net/books/27309/>

13. Новіченко А. В. Основні підходи до розуміння поняття «міграція» https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/17_05_2019/pdf/74.pdf

14. Посмітна В.В Поняття та види мігрантів за національним законодавством України. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/158.pdf

15. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII : станом на 30 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

16. Слюсаревський М. М. Психологія міграції: навчальний посібник. Кіровоград: Імекс ЛТД, 2013. 244 с. URL: file:///C:/Users/Новый/Downloads/migration-psych_slusar-blinova.pdf

17. Слюсаревський М.М, Блинова О. Міграція як соціально-психологічне явище: види, функції, чинники та закономірності. URL: <https://www.mao.kiev.ua/biblio/jscans/svitogliad/svit-2015-10-5/svitoglyad-2015-5-9-slyusarevskiy-blinova.pdf>

18. Тарасенко К. М. Понятійно-термінологічна характеристика визначення міграції, 2017. URL: <file:///C:/Users/Новый/Downloads/4.pdf>

19. Україна і світ. URL: <http://weareukrainians.com/ukraine-and-the-world/chotiri-hvili-ukrayinskoyi-emigratsiyi>

20. Українська еміграція: Історія та внесок у розвиток країни URL: <https://bukinfo.com.ua/osvita/ukrajinska-emigraciya-istoriya-ta-vnesok-u-rozvytok-krajiny>

21. Чотири хвили української еміграції. URL: <http://weareukrainians.com/ukraine-and-the-world/chotiri-hvili-ukrayinskoyi-emigratsiyi>

II. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОДУКТ

ЧЕХІЯ:

«Два роки тому я мігрувала до Чехії, тому розповім вам свою історію...»

Виїзд з України

Після двох тижнів від початку війни ми вирішили виїжджати з країни. У нас не було плану, як і куди їхати. З Сум до Полтави їхали на машині, далі потягом до Ужгороду. За цей час знайомі, що живуть в Чехії, через волонтерів знайшли сім'ю, яка була не проти нас прийняти в своєму домі. Тому, коли ми були вже в Ужгороді, то знали, куди ми їдемо. На кожному вокзалі були волонтери, які дуже нам допомагали, пропонували їжу, напої та місця для ночівлі. Дорога до Чехії у нас зайняла чотири дні. Добиралися безкоштовно евакуаційними потягами. У самій Чехії вже в Празі білет також нам купили волонтери. Перше, що мене вразило за кордоном, це люди, які навіть не знаючи мови, намагалися нам допомогти. Також цікавою здалася архітектура, яка повністю відрізняється від нашої, й різнокольорові будинки та скульптури на будівлях, які надають особливого шарму країні.

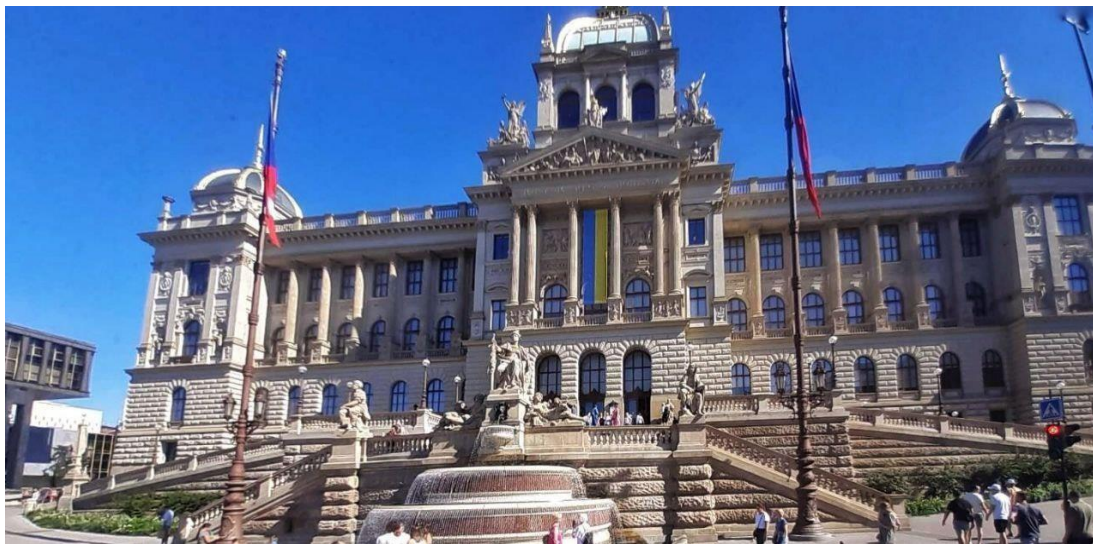

Рис. 1. Прага, Чехія. "Національний музей"

Рис. 2 Прага, Чехія. «Собор Святого Віта» Джерело:
<https://www.facebook.com/anna.lyachovich>

Відразу по приїзді нас прихистила у себе чеська сім'я, де ми прожили три дні. Далі нам запропонували однокімнатну квартиру, але без меблів. Тому ми мушили купляти їх самостійно.

Чеська мова має дуже багато схожих слів з українською, тому зрозуміти чехів було легко. Але щоб мати змогу щось сказати чеською, ми почали вивчати її самостійно за допомогою онлайн програм. Потім я пішла на безкоштовні курси від уряду праці. Але і тут є свої нюанси. Паралельно з курсами, аби встигати на них, я ходила на «бригаду», тобто на підробіток на неповний робочий день і тільки в ті дні, у які цей підробіток був. Піти офіційно працювати на повний робочий день можливості не було, бо визначити час і день (наприклад у вихідний), коли мені було б зручно, не могла, так як курси проходили в місті Пльзень, а я живу за 30 кілометрів від нього і постійно залежу від автобуса, яких на вихідних має всього один рейс.

Рис. 3 Пльзень, Чехія «Собор Святого Варфоломія»

Тому я ходила на підробіток і паралельно вважалася на уряді праці задля курсів. Але так як у мене був підробіток, кожен місяць уряд праці просив приносити їм офіційний папір від роботодавця (у моєму випадку від агентури) зі вказаною заробітною платою за місяць, яка не мала б перевищувати 5200 тисячі корун грубої заробітної плати (на руки ви мали отримати не більше 2800). Так ось, коли я пропрацювала перший місяць, виявилось, що агентури виплачують заробітну платню через два місяці після початку. Тобто, якщо наприклад піти працювати 1 вересня, то заробітну плату за вересень ви отримаєте після 25 жовтня або на початку листопада. Тому принести відразу урядові праці цей папір з моєю заробітною платою я не могла, виписувати його раніше агентура теж не хотіла, мені треба було чекати це місяць. Через два місяці, як я закінчила курси на А1 і принесла уряду праці документ про виплати, виявилось, що я отримала на 50 корун більше, ніж дозволено, плюс до цього через те, що я не приносила ці виплати їм два місяці, вони вирішили, що я спеціально приховала свій заробіток і сказали, що, можливо, мені прийдемося оплатити ці курси самій, так як сума, яку я отримала, на 50 корун вища і цього я їм не повідомила одразу як скінчився перший місяць.

Робота

Роботу в Чехії українці знайти можуть навіть без знання мови. Через це вони мають звернутися до агентури або напряму до чехів. Але треба бути обачними, бо більшість агентур і чехів можуть обманювати і платити мінімальну заробітну плату, в половину меншу, ніж отримують самі чехи або взагалі не надавати роботу, вимагаючи при цьому гроші за пошук роботи. Також треба враховувати, що на

заводах та складах робота може бути не цілий рік, тому певний час змушені залишатися безробітними.

Рис. 4 Пльзень, Чехія. "Новорічний трамвай"

До українців чехи ставляться в основному добре, але бувають випадки, коли деякі з них, з огляду на те, що українці не знають законів, користуються ними. Наприклад, моя мама пішла працювати кондитером у кав'ярню, чехи бачивши її доброту та об'єм роботи, який вона може зробити, скористувалися цим і платили їй мінімальне, що можна, при цьому з часом додавали їй все більше і більше роботи.

Мало того, що вони не хотіли її оформляти як працівника на повний робочий день, але при цьому вона працювала зранку до вечора, дійшло до того, що вони не хотіли їй платити страхову і мама мусила роботи це сама. Це при тому, що роботодавець має сам платити страхову і податки за свого працівника.

Відразу, як ми приїхали, нам надали безкоштовне житло, безкоштовну медичну страховку та грошову допомогу. Але через два місяці закон змінили і за безкоштовне медичне страхування надавалось безкоштовно тільки на 150 днів. Через рік закон знову змінили і зробили страхування безкоштовним 90 днів, і житло також зробили безкоштовним тільки 90 днів, залишивши його безкоштовним тільки для певної групи людей (інвалідів та студентів Чеської Республіки).

Пропрацювавши рік на складі, моя мама та сестра повернулися додому, а я залишилася в Чехії, сама продовжуючи працювати. У період, коли не було роботи і я була дома, вирішила спробувати вступити до чеського коледжу, аби отримати чеську освіту, тому що без їхньої освіти – ти ніхто.

Освіта

Чехія має обмежене коло вибору спеціальностей. Наприклад, тут ЗМІ та реклама зовсім не розвинені. А з усіх університетів ця спеціальність є тільки в одному. І вступити іноземцю туди дуже складно. До того ж у країні всього 20% людей мають вищу освіту. Щодо журналістської спеціальності, як зазначено у публікації «Журналістика та ЗМІ в чеських вузах – куди піти вчитися?» (<https://msmstudy.ua/zhurnalistika-ta-zmi-v-cheskih-vuzah-kudi-piti-vchitisya/>), «якщо ви прийняли рішення навчатися за кордоном, і освоїти там журналістську майстерність, то в Чехії вибір можна зробити на користь трьох державних ВНЗ: Карлов, Масарик і Палацький в Оломоуці. Звичного для нас факультету журналістики в Чехії не існує, дана спеціальність представлена на факультетах філософії та соціальних наук».

Освіта у Чехії відрізняється від нашої. Протягом усього навчання діти навчаються тиждень теорії – тиждень практики. До телефонів ставляться дуже суворо, ніхто не сміє їх використовувати під час навчання.

Медицина

Медицина в країні розвинена не настільки ідеально, як у нас. Прийому у педіатра треба чекати 3–5 днів, а якщо мова йде про стоматолога, то знайти того, хто полікує зуби, дуже важливо. Стоматологів у Чехії майже немає, тому у них черга на рік уперед.

Висновок

За два роки у мене дуже змінилось уявлення про життя в Європі. Так, тут не ідеально але при цьому чехи живуть дуже гарно. На вулицях чистота та порядок, громадський транспорт їздить за розкладом хвилина в хвилину. Багато можливостей розвиватися. За два роки я пройшла всі етапи адаптації до країни. Спочатку мені все подобалось, потім через місяць почали з'являтися недоліки. Через декілька місяців дійшло до того що мене почато все дратувати, навіть повітря. Але з часом я звикла і зараз на мінуси не звертаю увагу. Я переконалася що не хочу повертатися і буду реалізовуватися тут.

НІМЕЧЧИНА:

«По зеленому коридору нам вдалося виїхати з міста Суми: мама, брат і я»

Виїзд з України

Сім'я Мельниченків хотіла прожити в Сумах все своє життя. Але коли почалося повномасштабне вторгнення, вирішили поїхати у більш безпечне місце. Анна разом з мамою та братом виїхали з міста Суми 12 березня по зеленому коридору. У невеликому селищі біля Полтави вони сіли у потяг, що прямував до Львова. «Волонтери зібрали кілька пакетів з продуктами, пляшки з водою та поклали їх до кожного вагона. Після шістнадцяти годин у потязі ми нарешті дісталися місця призначення. Вже ввечері у Львові нам пощастило потрапити у потяг, який прямував до Польщі. Весь час ми їхали стоячи, бо всі сидячі місця були зайняті», – розповідала дівчина.

Рано вранці, через одинадцять годин після відправлення, перетнувши кордон, їх зустріли польські та українські волонтери, які приготували багато їжі, води, організували пункти, де можна було отримати сім-карту та загальну інформацію, куди їхати й до кого звертатися. Після цього потягом дісталися польського міста Катовіце, де їх зустріли знайомі.

Рис. 5. Катовіце, Польща. Джерело: <https://viabona.com.ua>

Анна згадує: «Ми сіли у потяг та за кілька годин були у Катовіце, де нас зустріли знайомі маминої подруги. Недалеко від міста ці українці нагодували нас та привезли до своїх польських друзів, які приймали українців, які потребували допомоги. Там ми чекали знайомого німця моєї мами, який, власне, запросив нас до

себе та запропонував свою допомогу. Наступної ночі ми вже були у Німеччині. Дорогою нам пощастило зустріти добрих людей в Україні, в Польщі та, звичайно ж, у Німеччині».

Рис. 6. Мюнхен, Німеччина. Джерело: <https://unsplash.com>.

Перші місяці

Чотири місяці вони жили у будинку чоловіка, який забрав їх до Німеччини. Перший місяць займалися виключно заповненням документів та відвідуванням різноманітних державних установ. З усім цим їм допоміг знайомий німець, у якого вони жили. З пошуком житла їм допомогла держава та виділила для них окрему квартиру. Житло вдалося знайти пізніше, у невеликому місті, де щомісячну оплату за квартиру здійснює державна установа Jobcenter, але виникла проблема з відсутністю меблювання, тому переїзд затягнувся на кілька місяців, бо потрібно було знайти меблі. Зараз майже вся квартира мебльована вживаними речами. Державна установа Jobcenter за їх проханням також виділила кошти для купівлі меблів, техніки та посуду.

Психологічний стан

Щодо психологічного стану, то у перші місяці перебування у Німеччині був на диво гарний. Зміна обстановки допомогли не думати так часто про війну та невизначеність майбутнього. Згодом стало гірше, з'явилися порівняння рівня життя та туга за батьківщиною. Хотілось повернутися додому, але згодом це відчуття пройшло. Дівчина говорить: «Перші враження від країни були позитивними. Менталітет людей не надто відрізняється від нашого, хоч німці є більш приватними людьми, що мені особисто до вподоби». За два роки перебування в Німеччині, Анна

разом з сім'єю багато подорожували країною та мала можливість відвідати різні мальовничі місця.

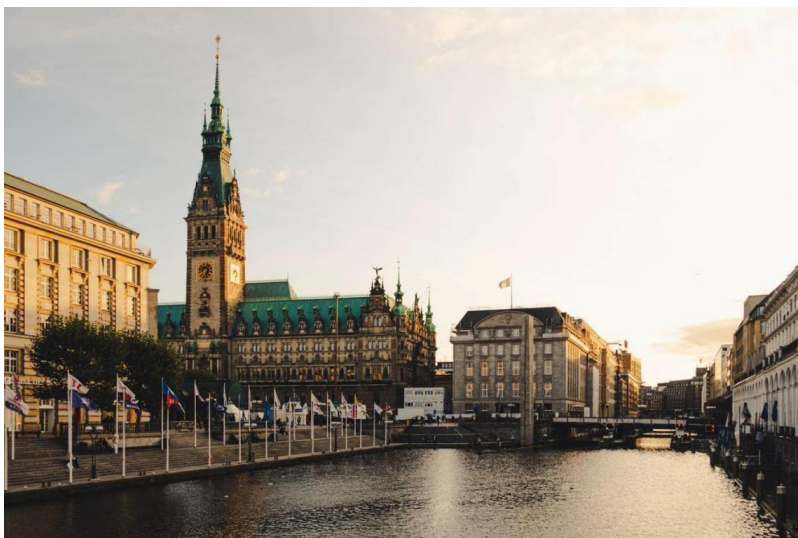

Рис. 7. Гамбург, Німеччина. Джерело: <https://unsplash.com>

Рис. 8. Кельн, Німеччина. «Кельнський собор»
Джерело: <https://www.facebook.com/leviraaa>

Вивчення мови

Вивченням мови Анна зайнялася спершу самостійно, коли зрозуміла, що вона, ймовірно, буде залишатися (до цього мову вивчати не планувала). Зі знаннями англійської мови можна обійтися, але для побудови майбутнього у цій країні потрібна німецька мова. «Моя мама пішла на мовні курси першою, – згадує дівчина, – а я

пізніше, у зв'язку з навчанням в університеті». Наразі вона вивчає німецьку на мовних курсах. Після підтвердження рівня B1 на екзамені вважається, що людина готова до роботи у Німеччині.

Медицина

Щодо медицини, то вона у Німеччині надто повільна. «Щоб записати до вузьких спеціалістів, потрібно чекати деколи по кілька місяців, буває навіть півроку та довше», – говорить Анна.

Кожна людина, яка живе у Німеччині, зобов'язана оформити медичне страхування, що покриває медичні рахунки. «Наразі Jobcenter оплачує наше медичне обслуговування (це для тих, хто офіційно не працює). Але більшість стоматологічних послуг ми повинні оплачувати все ж самостійно».

Німці дуже гарно ставляться до людей з інвалідністю, молодший брат Анни є такою людиною. Він відвідує спеціальну школу, яка підлаштована під потреби дітей з інвалідністю (підіймачі, оснащені туалети, наявність різноманітних інвалідних візків та електронних засобів для полегшення комунікації). «У школі зранку він снідає, займається на уроках, потім діти виходять на прогулянку, а після обідають; також в обід за бажанням школярі можуть поспати. У таких школах дітей готують до самостійного життя (прибирання, прання, готування, прасування), а також до подальшого професійного навчання. Пізніше такі діти мають гарантовану можливість працевлаштування. Тут людина з інвалідністю є частиною суспільства», – розповідає Аня.

Освіта

Освіта у Німеччині відрізняється від української. Головний принцип полягає у тому, що після початкової школи дитина, яка має гарні академічні результати, йде до гімназії, де навчається до 12-13 класу і потім може вступати до університету. Дитина зі звичайними успіхами у школі йде до “реальної” школи, де навчається зазвичай до 10-го класу і після робить “Ausbildung” (тренування та навчання з певної професії). Для дітей, яким важко навчатися у звичайній школі, є також “полегшені” школи. Аня розповідає: «Мені подобається, що тут немає примусовості, коли мова заходить про

навчання в університеті. Немає також упередження, мовляв, людина без вищої освіти не надто розумна».

Рис. 9 Ганновер, Німеччина. «Ганноверський університет ім. Лейбніца»

Джерело:<https://world-study.ua>

За два роки перебування у Німеччині Анна не відчула, що змогла добре адаптуватися. Вона вважає що проблема у мовному бар'єрі: «Думаю, що звикнути до цієї країни я зможу лише після того, як добре говоритиму німецькою, бо без мови зараз почуваю себе недієздатною».

Щодо майбутнього, то Анна вважає, що «...говорити про плани на майбутнє важко і страшно. Але відверто кажучи, якби не допомога “наших” німців, то ми б давно були в Сумах. Наразі моя сім'я тут, у Німеччині, тому я планую залишатися».

ФРАНЦІЯ:

«Нас прихистила моя подруга, у якої ми жили декілька тижнів»

Виїзд з України

Катерина разом з дочкою та чоловіком з міста Охтирка. Виїхали в перший день війни, спочатку збиралися залишитися в Ужгороді. До Західної України добиралися самостійно, своїм автотранспортом. Доїхавши до Ужгорода, Катерина разом з подругою прийняли рішення їхати за кордон. Тиждень чекали в Румунії, потім прийняли рішення їхати до Франції, бо мала там давню знайому. «Країну не обирали, а їхали туди, де був хоча б один знайомий, який би допоміг. Тому потрапили з Румунії до Франції».

Рис. 10. Париж, Франція. Джерело: <https://unsplash.com>

Перші дні в новій країні

Перший місяць Катерина з дочкою жили у її подруги в передмісті Бельфора, Перуз. Усі документи оформити допомогла подруга та влаштувала до школи її доньку. «Приїхавши до Франції, – згадує жінка, – ми взагалі не знали мови, але подруга допомагала нам з оформленням документів та зі школою для моєї доньки». Вона розповідає, що в перші тижні війни була шокованою. Усе робилось дуже швидко і на автоматі: «Ніхто не усвідомлював, що відбувається. Все здавалось нереальним».

Культура

Перше, що їх вразило у Франції, – те, що французи мають чіткий розклад, за

яким щоденно живуть. Вони акцентують увагу на насолоді простими речами: спілкуванні з близькими, прогулянки з друзями та вмінні розслабитися: «Вони живуть за чітким розпорядком. Мають спеціально відведений час по хвиликах для їжі, відпочинку та роботи. Та нікуди не поспішають, живуть в своє задоволення».

Рис. 11. Нансі, Франція. Джерело:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100009959374002>

Мовні курси

Безкоштовні курси з вивчення французької мови країна не надає. Єдиним варіантом є вивчення самостійно через інтернет або платні курси для іноземців. Жінка говорить: «Мову вчимо по сьогоднішній день. Донька у школі, я – самотужки в інтернеті».

Медицина

Медицина у Франції безкоштовна, але для цього кожен має мати медичне страхування та робити внески. Також має бути свій власний сімейний лікар, до якого ви б могли звернутися за необхідності. Як розповідає Катерина, коли захворіла її

донька, було дуже складно знайти лікаря, адже вільних місць не було і ніхто з лікарів не хотів приймати не своїх пацієнтів: «Якщо у вас немає власного лікаря, скоріш за все інші вас не приймуть. Коли захворіла донька, ми декілька днів шукали того, хто міг би нас прийняти».

Робота

Роботу у Франції знайти складно, перш за все це стосується того, що не кожен хоче брати до себе людину, яка погано володіє їхньою мовою. В Україні Катерина працювала візажистом. Приїхавши до Франції через місяць, вона одразу почала працювати у ресторані. Там вчила мову і знайомилась із французами, їхньою ментальністю та національними стравами.

Дискримінація українців

Дискримінація щодо українців у Франції присутня, і більше стосується мови. «Якщо я не розуміла чогось, то відразу починали насміхатися», – говорить жінка. У цьому ресторані Катерина працювала недовго, всього декілька місяців, після цього не витримала і звільнилася. Зараз займається відкриттям свого салону краси.

Держава підтримує українців навіть після двох років перебування, надаючи грошову допомогу та оплачує половину оренди квартири.

За два роки перебування у Франції Катерина та її донька повністю адаптувалися та не збираються повертатися в Україну, адже «Франція чудова країна, коли знаєш гарно мову і є знайомі. Я залишаюсь, бо не бачу майбутнього в Україні». На жаль...

ШВЕЙЦАРІЯ

«Ми жили в Макіївці, поки наш дім не забрала війна»

Виїзд з України

Сім'я Бондаренків родом з Макіївки Донецької області. Перед війною, а саме 19 лютого 2022 року чоловіку Олени – Руслану в телефонному режимі «вручили» повістку. Сім'я мала проукраїнську позицію, тому повістку він проігнорував, бо не хотів йти воювати за ДНР. Далі були ще спроби забрати чоловіка до армії, тому, коли «21 лютого стукали у хвіртку (мали великий власний дім, Руслан працював водієм маршрутки), ми вирішили тікати». Олена з дітьми (син та донька) виїхали у Росію до родичів. Чоловік Олени знайшов людей, які за гроші вивозили з ДНР до російського кордону. «В Росії їх разом з дітьми постійно викликали до поліції, намагаючись отримати відповідь, що це Україна бомбить Донбас».

Дорогою до Швейцарії

Родина виїхала до Швейцарії через Мостку, Латвію, Литву та Польщу. Дорога була довгою. Спочатку родина зупинилися у Польщі. Але довго там не затрималися і поїхали далі. Олена згадує: «Діти були шоковані умовами життя в таборі для біженців (ангар, розкладачки). Для них це був стрес після комфортних умов життя в Макіївці».

Рис. 12. Варшава, Польща. Джерело:<https://www.istockphoto.com>

Далі сім'я приїхала до Німеччини, де їм оформили документи. Жили вони у кращому таборі, схожому на бомбосховище, де було 6-тиразове харчування, вода, тепло, туалети, можливість помитися і попрати свої речі. Прожили там тиждень, поки оформляли документи та чекали, чи дадуть захист. «Нас запитали, куди хочемо поїхати, ми обрали німецький кордон (Швейцарію), бо там легше було знайти роботу».

Олена розповідає, що у Швейцарії їй сподобалося все: природа, чисті вулиці, люди, які вітаються і посміхаються та готові допомогти кожному, хто просить про допомогу.

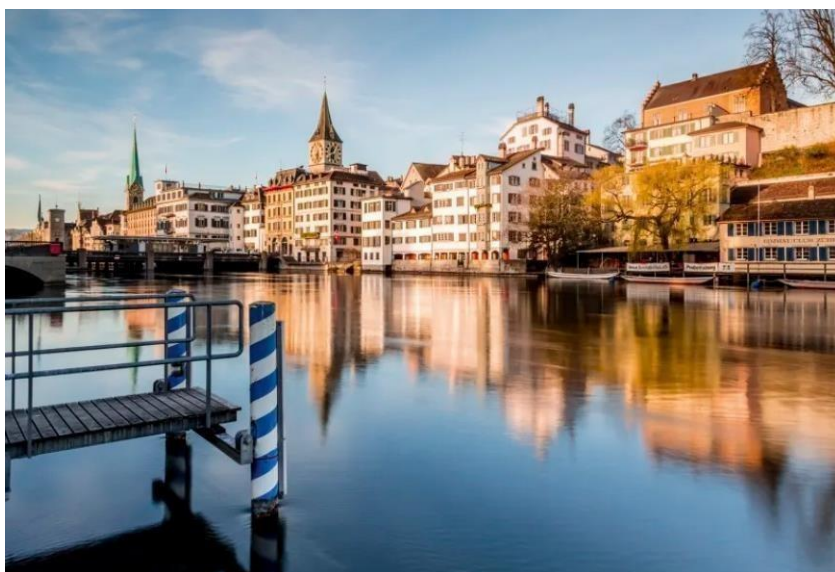

Рис. 12. Цюрих, Швейцарія. Джерело: <https://www.linkedin.com/pulse/swiss-wealth-management-new-environment-us-clients-anne>

Страви

У Швейцарії дуже багато молочних продуктів, особливо сирів, так як країна розводить різних корів та овець. Страви також усі з додаванням сиру. «Дуже смачно та незвично. У нас в Україні такого немає», – говорить Олена.

Медицина

Медициною задоволені. До лікарні потрібно записуватися заздалегідь. Все оплачується за рахунок страховки. Лікар сам приписує ліки і видає їх майже безкоштовно. Якщо виписує, то в аптеці можна їх отримати теж безкоштовно. Але якщо купувати самостійно, буде дуже дорого.

Мова

Мовний бар'єр – це голова проблема усіх біженців на початку приїзду. До того ж німецька мова є важкою для вивчення та розуміння, тому вся родина відразу пішла на безкоштовні курси німецької, які надала держава: «Як тільки ми приїхали, то подали заявку на проходження мовних курсів і через місяць вже почали вивчати мову».

Культура

За рівнем безпеки у світі Швейцарія посідає друге місце завдяки високому рівню життя, ефективній правоохоронній системі, низькому рівню злочинності, стабільній економіці та якісному медичному обслуговуванню. Крім того, країну відрізняє надійна соціальна підтримка і розвинена інфраструктура, що сприяє загальному відчуттю безпеки у населення. Тому, наприклад, новий товар можуть залишати вночі біля магазину, ніхто навіть не спробує щось вкрасти. А продукти можна купити в магазині самообслуговування. Олена підсумовує: «У країні багато магазинів самообслуговування, приходиш,обираєш товар та сам його купляєш, залишаючи гроші в касі».

Рис. 13 Інтерлакен, Швейцарія. Джерело: <https://www.myswitzerland.com/en/>

Освіта

Освітній процес сильно відрізняється від українського. Діти в школі навчаються цілий день. З 12:00 до 13:30 мають перерву, щоб можна було сходити додому, відпочити. У середу всі школи та організації, окрім магазинів, працюють до обіду.

Щодо мобільних телефонів, то вони взагалі не мають бути присутніми в учнів. Або якщо і є, то він має бути цілий день в портфелі з виключеним звуком. Олена говорить, що телефон її дітям не можна було використовувати навіть як перекладач. Якщо у дитини бачили телефон навіть на перерві, вчитель мав повне право відібрати його і віддати тільки батькам по закінченню навчання: «Телефони не можна взагалі. Нам як іноземцям зробили попередження: якщо у нашої дитини буде телефон, ми зможемо його отримати назад тільки в кінці семестру».

За ці два роки сім'я звикла до Швейцарії, до того ж повертатися їм нікуди, тому вони прийняли рішення будувати своє життя у новій країні.

Рис. 15 Лаутербруннен, Швейцарія.

Джерело: <https://www.istockphoto.com>

ВИСНОВКИ

Міграція – це складне і багатогранне явище, яке протягом століть відіграло важливу роль у розвитку людства. Вона зачіпає усі сфери життя, від економіки і політики до культури і демографії, а її вивченням займаються майже усі науки без винятку.

На сьогодні наша країна досягла високого рівня внутрішньої та зовнішньої міграції, тому тема еміграції українців є актуальною як ніколи. Зацікавила вона нас необхідністю підвищення обізнаності та розвінчання стереотипів у суспільстві, адже багато хто вважає, що за кордоном живуть легко і навіть не задумуються, що саме переживає людина, потрапивши в чуже середовище, коли не знає мови, законів країни, куди емігрувала і не має власного дому. Ми вважали необхідним проаналізувати причини та наслідки еміграції українців з кінця XIX ст. У більшості випадків причиною були політичні утиски та репресії з боку російської влади, яка тримала Україну та українців під своїм жорстоким наглядом, і, не маючи бажання терпіти «неволю», більшість українців шукали кращої долі за кордоном. Крім того, вважали необхідним поширювати культурну обізнаність. Українці, які покинули свої домівки, мають можливість детально розповісти іноземцям про нашу культуру та навчити їх чомусь новому і навпаки. Саме через це ми обрали цю тему.

Перша частина бакалаврської роботи присвячена теоретичній частині та концепціям в області міграції. У ній ми описали термін «міграція» та її різновиди, проаналізували види та причини міграції. Згадали про негативні наслідки міграції та їх освітлення у медіа. До них можемо віднести втрату країною освічених людей. Більшість переконані, що, будучи прекрасним фахівцем, мають всі шанси знайти гарну роботу за кордоном, ніж у рідній країні. Медіа не так багато уваги приділяють темі еміграції та не намагаються вплинути на зменшення виїзду українців за кордон, а з початком повномасштабної війни ситуація взагалі погіршилася і люди, що виїхали, не хочуть і не мають можливості повертатися.

Друга частина роботи – авторська добірка історій життя опитаних нами українок, які емігрували у різні країни Європи. У кожній з них своя індивідуальна

історія, шлях прийняття нового життя та культури країни, у якій вони опинилися і живуть понад два роки:

- Чехія: «Два роки тому я мігрувала до Чехії, тому розповім вам свою історію...»;
- Німеччина: «По зеленому коридору нам вдалося виїхати з міста Суми: мама, брат і я»;
- Франція: «Нас прихистила моя подруга, у якої ми жили декілька тижнів»;
- Швейцарія: «Ми жили в Макіївці, поки наш дім не забрала війна».

У кожної з героїнь моїх нарисів своя історія вигнання, розповіді про країни перебування у них, свої складнощі. Для наочності ми використали ілюстративний матеріал. Та незалежно від шляху міграції українців, кожна з них звикла або адаптувалася до нового життя та не збирається поки що повертатися в Україну.

Загалом авторська добірка орієнтовна на широке коло читачів, хто цікавиться еміграцією та має на меті покращити свої знання в цій галузі.

Отже, завдання до кваліфікаційної роботи ми виконали, а отже, мети досягли. Написання та аналіз творчого доробку допомогли засвоїти теорію та необхідні практичні навички, без яких неможливою є професійна діяльність журналіста. Сподіваємось, що запропонована нами тема еміграції українців зможе привернути увагу до важливості політичних та соціальних аспектів, котрі пов'язані з еміграцією та можуть вплинути на формування політики та стратегій у ній.